

El 15-M és «mainstream»

La gran conquesta del moviment, germen de projectes polítics a Catalunya i l'Estat, és haver conduït a la centralitat debats que fa una dècada eren perifèrics

Acampada dels indignats a plaça Catalunya. | Adrià Costa

Un trajecte de la perifèria al centre. Aquest va ser el recorregut físic que va fer el 15-M -dels barris a les places-, però el moviment també pretenia un desplaçament figurat: traslladar els debats que eren perifèrics al centre de la discussió pública. Deu anys després d'aquell clam ciutadà, heterogeni i coral, d'esmena a la totalitat al sistema, el 15-M és *mainstream*. El seu gran llegat és que les principals reclamacions de la protesta ocupen avui el cor de l'agenda política, per bé que dels anhels de canvi se n'hagin obtingut concrecions parcials, amb avenços notables i desil·lusions manifestes. No hi ha dubte, però, que la irrupció d'un decàleg transformador -de la lluita pel dret a l'habitatge a la reclamació d'una democràcia més participativa- ha empeltat la vida pública i les iniciatives parlamentàries en els darrers anys.

El 15-M va ser útil, simplement, perquè ha deixat pòsit (<https://www.naciodigital.cat/noticia/219943/miren-etxezarreta-15-m-creat-brots-verds-transformacio-sistema>). El moviment ja no existeix tal com es va expressar fa una dècada -la mobilització a través de les xarxes socials i el teixit associatiu van fer cristal·litzar acampades espontànies a les places de fins a 400 ciutats a l'Estat-, però té herència. Una herència que es palpa en l'aparició i enfortiment de plataformes que defensen drets i pressionen els poders públics, i també en la manera de fer de la política, sacsejada per l'aparició de nous partits -que han assolit quotes de poder, com els comuns o Podem- i transformada per la predisposició a escoltar la militància en la presa de decisions. "El 15-M va ser un caldo de cultiu. Va generar altres moviments i va aportar noves forces a moviments que havien començat a emergir", exposa Carles Feixa, catedràtic d'antropologia social a la Universitat Pompeu Fabra (UPF) per radiografiar-ne

l'impacte. "El 15-M era una utopia difícil de concretar, però hi ha moltes coses que han passat que no s'entenen sense el 15-M", afegeix Jordi Mir, doctor en humanitats, professor universitari i investigador dels moviments socials.

La indignació -així es va batejar- va visibilitzar noves generacions i va fer supurar problemes no resolts: l'accés a l'habitatge a les grans ciutats, la precarietat laboral, la falta d'expectatives dels joves, la desconexió de la política institucional del clam del carrer, la desafecció envers els poders públics o els privilegis de la banca en plena onada de desnonaments van capitalitzar els missatges en pancartes, consignes i debats. El 15-M va impactar perquè el que plantejava tenia profunditat i interactuava amb un ampli segment de la societat, i també perquè es va transmetre amb passió.

"En els últims anys hem vist com s'han fet lleis, decrets i mesures des de totes les administracions per atendre qüestions com els desnonaments o la pobresa energètica. I aquest és un dels grans canvis que va fer possible el moviment, que els governs entomessin aquesta agenda, ja fos perquè ho portaven al programa electoral o s'hi sentissin pressionats", raona Jordi Mir, professor de la UPF i també la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). "Moltes d'aquestes qüestions continuen sense resoldre's. Per això caldran nous moments de visibilització", apunta Carles Feixa.

Certament, el 15-M va portar al centre del debat públic qüestions que se situaven fins llavors als marges, va donar impuls a moltes lluites i va sacsejar la brúixola de la política, però l'assoliment de resultats concrets ha estat desigual. Segurament, el moviment que més es va muscular va ser el que va focalitzar esforços en la defensa del dret a l'habitatge i la lluita contra els desnonaments. La Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH), amb Ada Colau com a cara visible (<https://www.naciodigital.cat/noticia/178951/deu-coses-potser-no-sabies-ada-colau-alcaldable-barcelona-comu?rlc=an>), havia nascut el 2009, però va rebre un impuls després de l'esclat dels indignats, quan la capil·laritat a barris i ciutats va oferir-li força per negociar amb els bancs i notorietat davant les administracions.

[noticiadiari]2/219943[/noticiadiari]

D'aquell magma en van sorgir una iniciativa legislativa popular (ILP) per aturar processos d'execució hipotecària i exigir la dació en pagament que va rebre fins a 1,4 milions de firmes arreu de l'Estat. El text es va diluir al Congrés, amb el PP al govern, però el debat ja estava instal·lat i el teixit associatiu s'havia organitzat. Van aparèixer el Sindicat de Llogaters i altres plataformes avui actives al costat de la PAH, i es va legislar a partir de la pressió ciutadana. Al Parlament, per exemple, es va aprovar la Llei 24/2015, resultat d'una altra ILP, que ha servit de marc legal per avançar. Els desnonaments, però, no s'han frenat -tampoc durant la pandèmia-, per bé que la mobilització de resistència és avui més forta que mai.

Des de les places també es va exigir la derogació de la reforma laboral que va validar el PSOE de José Luis Rodríguez Zapatero, es van denunciar els rescats bancaris amb diners públics després de la crisi financera que va situar moltes famílies en situació compromesa, es va reclamar una major transparència dels partits polítics i la desaparició dels imputats per corrupció de les llistes electorals, i es va cridar a favor de la llibertat d'expressió i d'una democràcia més participativa.

Una dècada després, l'inventari sobre les conseqüències del clam de canvi és manifestament millorable. El PP de Mariano Rajoy, instal·lat al govern després de l'etapa socialista, va validar una legislació laboral més lesiva per a la classe treballadora, que l'executiu de coalició PSOE-Podem encara no ha derogat. Els rescats bancaris com a solució a la sagnia de la crisi financera es van executar, amb una injecció de gairebé 60.000 milions de recursos públics (<https://www.naciodigital.cat/noticia/123214/rescat-sistema-bancari-espanyol-costat-60718-milions-euros>), però 30.000 d'aquests milions entregats pels contribuents han quedat a fons perdut, mentre la banca ha experimentat un procés de concentració acompanyat d'acomiadaments massius. En matèria econòmica, amb desigualtats creixents -la crisi associada als estralls del coronavirus ha fet que plugués sobre mullat-, els resultats són pobres.

La política es va proposar actuar "amb parets de vidre" -expressió que va fer fortuna a partir de la irrupció de formacions com Podem i de les candidatures municipalistes que van obtenir quotes de poder als ajuntaments a partir del 2015, cap de tan significativa com la de Barcelona en Comú-, però la transparència aplicada pels grans partits i les administracions que governen presenta encara llacunes. La corrupció tampoc s'ha esvaït de la vida pública, per bé que les investigacions han tacat institucions com la Corona, fins ara intocables. Els partits constitucionalistes han blindat investigacions sobre el rei emèrit (<https://www.naciodigital.cat/noticia/199584/psoe-pp-vox-tornen-impedir-crear-comissio-investigacio-sobre-irregularitats-joan-carles>) i la Moncloa ha protegit la figura de Joan Carles I (<https://www.naciodigital.cat/noticia/207434/joan-carles-triat-emirats-arabs-fugir-espanya>), però la monarquia ja no és un tabú ni viu en una vitrina per ser admirada. Ara bé, la llibertat d'expressió -també per censurar el comportament de la Zarzuela- no passa pel seu millor moment a l'Estat. Es va validar la llei de seguretat ciutadana en els anys posteriors al 15-M i s'han empresonat cantants per les seves lletres -el cas més paradigmàtic és el del raper Pablo Hasél (<https://www.naciodigital.cat/noticia/215945/mossos-detenen-pablo-hasel>) -, mentre l'extrema dreta trobava impunitat per manifestar-se en públic i penetra en parlaments gràcies a certa complaença mediàtica.

El balanç presenta clarobscur, per bé que l'impacte del 15-M va erosionar l'hegemonia del discurs que imperava i el va transformar. Altra cosa és que hi hagi reformes encallades i expectatives per atendre, com les dels joves que aspiren a divisar un futur millor. "El 15-M reclamava un nou contracte intergeneracional. Això no ha desaparegut, perquè la pandèmia ho ha intensificat. Com fem partícips ara els joves de la reconstrucció social i econòmica és clau per fer que aquest contracte intergeneracional es pugui aplicar", sosté Carles Feixa. Els indignats van sacsejar la coctelera dels canvis i, amb el temps, les lluites de fa una dècada han consolidat nous moviments transformadors. El catedràtic d'antropologia social de la UPF en situa tres que connecten amb les noves fornades de joves, que beuen del 15-M: el clam del neofeminisme, el de l'emergència climàtica i el dels drets civils que combat el racisme. "Són una reestructuració del 15-M, més sectorial. Ara som en el moment en què s'ha de donar veu a la generació postindignada, que jo anomeno generació viral", detalla Feixa.

"Les institucions han aconseguit coses que semblaven impossibles", deia aquest divendres Ada Colau (https://www.naciodigital.cat/noticia/205332/tota-actualitat-minut-minut#seguiment_67175), una de les veus que sintetitzen el recorregut del 15-M de la perifèria a la centralitat, dels carrers a les institucions. Les places eren només un punt de partida.

[slideflaix]1233[/slideflaix]